

NKÜ HUKUK FAKÜLTESİ DERGİSİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

GÜNCEL YARGITAY KARARLARI ÇERÇEVESİNDE HATIR SENETLERİ: HATIR DEF'İ VE BEDEL (MALEN/NAKDEN) KAYDI

*Doç. Dr. Fatih Buğra ERDEM **

*Furkan ŞAHİN **

ÖZ

Kambiyo senetlerinde mündemiç olan hak, kıymetli evrakın mücerretliği ilkesinin bir sonucu olarak temel borç ilişkisinden bağımsız bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Kambiyo senetleri ekseriyetle sinallagmatik bir ilişkiye dayanmakta olup taahhüt altında borçlandırıcı bir işlem mevcut olmadığı hallerde ilgili senet hatır senedi olarak değerlendirilmektedir. Hatır senetleri hatır alacaklısı ve hatır borçlusu arasında akdedilen bir hatır anlaşmasına dayanan bedelsiz fakat hukuken geçerli senetlerdir. Hatır senetleri, uygulaması oldukça yaygın senetlerden olup hem yargı kararlarında hem de öğretilerde sıklıkla zikredilen bir müessesedir. Hatır senetleri vasıtasıyla kredi temin eden tacirler, kredi kuruluşları nezdinde itibarlarını yeniden kazanacak fakat bu uygulamanın sıklaşması ile kredi enflasyonu kaçınılmaz hale gelecektir. Bir kredi temin aracı olarak kullanılan hatır senetleri, asıl borç münasebetinin var olmadığı bedelsiz ticari senetler olarak tanımlanmaktadır. Bundan dolayı, bu senetlerin lehtarları tarafından bedel talep edilmesi halinde hukuki ihtilaflar gündeme gelmektedir. Belirtilen bu gelişmeler cihetiyle göz ardı edilmesi oldukça sakıncalı bir hukuki müessese olan hatır senetlerinin güncel Yargıtay kararları ekseninde tetkik edilmesi gerekliliği hasıl olmuştur. Bu bağlamda, işbu çalışmada hatır senetlerinin iktisadi önemi, hukuki niteliği, hatır def'i kavramı, bedel kaydı, hatır senetlerinin bedelsizliği ve menfi tespit davasının unsurları hususları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kambiyo Senedi, Hatır Senedi, Hatır Def'i, Bedelsizlik Davası, Bedel Kaydı

* Doç. Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, fatihbugra.erdem@asbu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8654-2684>.

* Hâkim, T.C. Adalet Bakanlığı, fffurkansahin@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3406-0047>.

WITHIN THE SCOPE OF CURRENT SUPREME COURT DECISIONS ACCOMMODATION BILLS: ACCOMMODATION PLEA AND CONSIDERATION (IN GOODS/IN CASH) PRAVISO

*Assoc. Prof. Dr. Fatih Buğra ERDEM **
*Furkan ŞAHİN **

ABSTRACT

The right inherent in bills of exchanges continues its existence irrespectively of the basic debt-credit relationship due to the abstractness of securities. Bills of exchange are mostly based on a synalagmatic relationship, and in cases where there are no promissory transactions, the relevant bill is considered as an accommodation bill. Accommodation bills are gratis but legally valid promissory notes based on a accommodation agreement concluded between the accommodation and accommodated parties. Merchants who provide loans through accommodation bills will regain their credibility in the market and reassure credit institutions, but as this practice becomes more frequent, credit inflation will become inevitable in the long run. Accommodation bills are used as a loan supply tool in default of an actual debt-creditor relationship. Therefore, legal disputes come to the fore in case the beneficiary of these bills claims compensation. Due to these developments, it has become necessary to examine the accommodation bills, which would be very prejudicial legal institution to be ignored, in the axis of the current Supreme Court decisions. This study, in these contexts, examines issues such as the economic importance and legal nature of accommodation bills, the concept of accommodation plea, the consideration proviso, gratuitousness of accommodation bills, and the elements of the negative declaratory actions.

Anahtar Kelimeler: Bills of Exchanges, Accommodation Bill, Accommodation Plea, Negative Declaratory Action, Consideration Proviso

Extended Summary

The right inherent in bills of exchanges continues its existence irrespectively of the basic debt-credit relationship due to the abstractness of securities. Therefore, in order to overcome the liquidity problem, which can be considered one of the most important problems of commercial life, people who have a good relationship with each other can issue a bill of exchange, even though they do not have a receivable right. These promissory notes, which are known as accommodation bill, are the promissory notes drawn up without any real debt relationship between the parties, and whose parties are the accommodation bill debtor and creditor. Here, the debtor of accommodation bill gives a promissory note stating that she is the so-called debtor, even if there is no commercial relationship.

Accommodation bills are among the most widely used promissory notes and are frequently mentioned in both judicial decisions and doctrine. There are countless accommodation bills that are constantly in circulation in the markets, and the majority of them consist of accommodation checks and accommodation bonds. Despite this, there is no specific legal regulation regarding the manifestation of accommodation bills in practice. The main difference between accommodation bills and commercial promissory notes is that there is no money receivable specific to the main relationship from which the promissory note originates.

Accommodation bills can be issued for various purposes. The first of these is the issuance of the bill for circulation as a result of the fiduciary transaction between the parties. In this context, while the drawer of the bill provides a certain amount of deposit in order to provide security to the person in whose favor he has issued the bill, it is expected that the bill will be returned to the believer when the purpose of this transaction is achieved. In accommodation bills, the beneficiary guarantees not to put the note into circulation in terms of its internal relationship with the drawer. In this regard, fiduciary and collusive

* Assoc. Prof. Dr., Juristische Fakultät der Sozialwissenschaftlichen Universität Ankara, Abteilung für Wirtschaftsrecht, fatihbugra.erdem@asbu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8654-2684>.

* Judge, Republic of Turkey Ministry of Justice, fffurkansahin@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3406-0047>

transactions should not be confused with each other. It can be claimed that the accommodation bills is for collusion when it is issued not for the purpose of circulation but only for the purpose of strengthening the commercial credibility of the beneficiary of the promissory note. The reason for this is that the note is issued on the condition that the beneficiary does not subject the relevant note to a commercial transaction. This situation makes the bill collusion. Accommodation bills are accepted by the debtor for their sake and have the ability to be circulated even though they do not contain a provision relationship. For this reason, regardless of whether they are issued for circulation or not, they are very risky bills for the drawer. The reason for this is that the claim that the note is a gift bond cannot be asserted against bona fide holders. In fact, the fact that the burden of proof in a negative declaratory action to be filed against the accommodation bill creditor is on the plaintiff, that is, the drawer of the bill, and that proof can only be made with a written document, makes the situation of the accommodation bill debtor very difficult. The claim of free of charge in the promissory note is a personal defense and can be asserted against the first beneficiary of the promissory note; However, in cases where the holder knowingly acts to the detriment of the debtor after the bill has been endorsed, it can be claimed that the bill is free of charge and a negative declaratory suit can be filed for this.

When the Supreme Court decisions regarding the promissory notes are examined, the accommodation plea is considered to be related to the internal relationship between the parties and is considered as "objection to the debt" in the context of enforcement and bankruptcy law. In the practice of the Supreme Court, it is accepted as a fact that must be proven with written evidence, since it is a claim made against the document. In other words, considering that bills of exchange have strict formal conditions, the Supreme Court evaluates the parties' defenses regarding the defense of goodwill in accordance with the general principles of the law of evidence. In this regard, in a significant majority of the decisions regarding accommodation bills, disputes are resolved based on the principle that proof against the note is only possible with written evidence.

GİRİŞ

Kıymetli evrakın mücerretliği ilkesinin bir sonucu olarak kambiyo senetlerinde mündemiç olan hak, temel borç ilişkisinden müstesna bir şekilde varlığını devam ettirmektedir.¹ Hal böyle olunca ticari hayatın en önemli sorunlarından biri olarak addedilebilecek likidite sorununun üstesinden gelebilmek gayesiyle aralarında hatır ilişkisi bulunan kimseler, bir alacak hakkı olmamasına rağmen kambiyo senedi düzenleyebilmektedir. Kıymetli evrakın kamu güvenine mazhar olmasından hareketle kredi temin etmek, nakit ihtiyacını karşılamak gibi ekonomik sebeplerle kişiler; üçüncü kişiler nezdinde var olandan farklı bir intiba oluşturma arzusuyla kambiyo senedi tanzim etmektedir. Hatır senedi olarak hüviyet kazanan bu senetler, taraflar arasında gerçek bir borç ilişkisi olmaksızın tanzim edilen, taraflarını hatır borçlusunu ve hatır alacaklısının teşkil ettiği senetlerdir. Hatır borçlusunu burada herhangi bir ticari ilişki mevcut olmasa bile sözde borçlu olduğuna ilişkin bir senet vermektedir.

Kıymetli evrakta mücerretlik ilkesinden hareketle senette mündemiç olan alacağın dayandığı borç ilişkisi hiç mevcut olmamış da olabilir.² Bu sebeple hatır senetleri kıymetli evrak olarak nitelendirilmektedir. Ancak kanunen düzenleme altında olmayan hatır senetleri, yaygın hale gelmeleri bağlamında tahsil edilememe riski nazara alındığında hem ticari hayat hem de genel ekonomik refah açısından önemli bir tehlike teşkil edebilecektir. Nitekim hatır senetleri vasıtasıyla lehtarın ekonomik durumunu olağan durumundan farklı göstererek kredi temin etmesi, söz konusu uygulamanın yaygınlaşması ile kredi enflasyonunu kaçınılmaz kılacaktır.³ İşte bu gelişmeler karşısında bu çalışmada göz ardı edilmesi oldukça sakıncalı olan hatır senetleri, güncel Yargıtay kararları ışığında

¹ Nurkut İNAN, *Hatır Senetleri ve Özellikle Hatır Bonoları* (1.baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 1969) s. 3. Fırat ÖZTAN, *Kıymetli Evrak Hukuku* (23.bası, Yetkin Yayınları 2019) s. 1. Fatih BİLGİLİ and Ertan DEMİRKAPI, *Kıymetli Evrak Hukuku* (4.baskı, Dora Yayınevi 2014) s. 11. Şaban KAYIHAN, *Kıymetli Evrak Hukuku* (9.baskı, Seçkin Yayıncılık 2023) s. 35. İsmail KAYAR, *Kıymetli Evrak Hukuku* (7.baskı, Seçkin Yayıncılık 2013) s. 29

² İNAN (n 3) s. 3. Ali BOZER and Celal GÖLE, *Kıymetli Evrak Hukuku* (8.baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 2018) s. 27

³ Pierre LESCOT and Rene ROBLOT, 'Les Effets de Commerce: 1 Lettre de Change, Billets a Ordre et Au Porteur, Warrants' [1953] Rousseau et Cie s. 458. Gustar STRANZL, 'Wechsel-, Scheck- Und Sonstiges Wertpapierrecht' s. 130

incelenecek; çalışma kapsamında hatır senetlerinin iktisadi önemine, hukuki niteliğine, hatır def'isi kavramına, bedel kaydı ve hatır senetlerinin bedelsizliği ve menfi tespit davasının unsurları üzerinde durulacaktır.

I. MESELENİN TAKDİMİ

A. HATIR SENETLERİNİN TANIMI

Ticari hayatın en önemli problemi olarak nitelendirilebilecek likidite sorununun üstesinden gelebilmek için aralarında 'hatır' ilişkisi olan kişiler birbirlerinden alacaklı olmadıkları halde alacaklıymış gibi kambiyo senetleri tazmin edebilmektedirler. Bu bağlamda senet lehine keşide edilen hamil (lehtar) senedi yalnızca göstermelik olarak kullanabilmekte, senedi kırdırmak suretiyle nakit ihtiyacını karşılayabilmekte ve senedi ciro ederek bunun karşılığında mal alabilmekte ya da borcunu ödeyebilmektedir.⁴ Hatır senetleri, uygulaması oldukça yaygın senetlerden olup hem yargı kararlarında hem de öğretilerde sıklıkla zikredilen bir müessesedir. Piyasalarda sürekli dolaşımda bulunan sayısız hatır senedi mevcuttur ve bunların çoğunluğunu hatır çekleri ve hatır bonoları oluşturmaktadır.⁵ Buna rağmen hatır senetlerinin uygulamadaki tezahürüne yönelik özel bir yasal düzenleme bulunmamaktadır.

Hatır senetlerinin ticari senetlerden (kıymetli evraktan) temel farkı, senedin kaynaklandığı esas ilişki özelinde bir para alacağının bulunmamasıdır. Yani evraka mündemiç olan alacağın temelinde bir alacağın bulunmamasıdır.⁶ Öğretilerde hatır senetlerine ilişkin en isabetli ve kapsamlı tanım İnan tarafından yapılmıştır. Buna göre, "*hatır senetleri öyle poliçe ve bonolardır ki, senette borçlu olarak görünen şahıs, senette yazılı meblağın bizzat kendi mamelekinden ödenmesini mucip bir borcu olmadığı halde, alacaklının nakdi*

⁴ Her halükârda, hatır senetleri, taraflar arasında gerçek bir borç ilişkisi olmaksızın tanzim edilen senetlerdir. Hatır senetlerinin tarafları hatır borçlusu (görünüşte borçlu; complaisant; accomodation party) ve hatır alacaklısıdır (görünüşte alacaklı; complu; accomodated party). Hatır borçlusu, güven duyduğu üçüncü kişilere, herhangi bir ticari ilişkiye dayanmasa bile sözde borçlu olduğuna ilişkin bir senet verir.

⁵ Hatır senedi olmaya en müsait kambiyo senetleri bono ve çekler fakat poliçe de hatır için düzenlenebilmektedir. Hatır senedinin açık senet olarak düzenlenmesi ve hatır alacaklısı tarafından ilgili senedin doldurulması da mümkündür. Hatır bonosunun açık senet olarak düzenlenmesi ve hatır alacaklısı tarafından ilgili senedin doldurulması da mümkündür. Hüseyin ÜLGEN and others, *Kıymetli Evrak Hukuku* (Vedat Kitapçılık 2013) s. 145.

⁶ İNAN (n 3) s. 3

kredi temin etmesi veya mali durumunu olduğundan daha iyi göstermesini mümkün kılmak için bu senedi tanzim veya kabul etmeyi, karşı taraf da bu senede dayanarak borçludan talepte bulunmamayı ve ayrıca senet meblağını ödemesi için senet borçlusuna temin etmeyi veya senedi tedavüle çıkarmamayı taahhüt etmiştir.”⁷

1. Hatır Senetlerinin Ekonomik Boyutu

Hatır borçlusunu, hatır için herhangi bir ticari ilişkiye dayanmayan yapay bir borcu kabul ederek önemli bir risk almaktadır. Çünkü hak ve senedin kaynaşması sonucunda borcun temelinde bir alacak olup olmadığının da önemi kalmayacaktır. Bunun sebebi kıymetli evrakın kamu güvenine mazhar olması ve üçüncü kişilerin bu durumu araştırmak gibi bir yükümlülüğünün bulunmamasıdır. Bu nedenle hatır senetlerinin yaygın hale gelmesi, tahsil edilememeleri tehlikesi de düşünüldüğünde hem ticaret hayatı için hem de genel anlamda ekonomik refahın sağlanması için büyük bir tehlike arz etmektedir. Bunun nedeni hatır senedinde lehtarın ekonomik durumunu olağan durumundan daha iyi göstermek suretiyle işlem yaptığı kişi veya işletmeler üzerinde kendisine güven tesis etmeye çalışmasıdır. Bu bağlamda, hatır senetleri vasıtasıyla kredi temin eden tacirler, kredi kuruluşları nezdinde itibarlarını yeniden kazanacak fakat bu uygulamanın sıkılaştırılması ile birlikte kredi enflasyonu da kaçınılmaz olacaktır.⁸

Hatır borçlusunu, hatır senedine dahil olurken bir nevi ticari itibarını alacaklıya kiralamaktadır.⁹ Hatır borçlusunun fiktif de olsa üstlendiği hatır borcunun karşılığında senet vadesi süresince bir anapara faizine hak kazanmayacağı fakat uygun bir komisyon bedeli talep edebileceğinin kabulü gerekir. Bu durumda, hatır borçlusunu cari faiz oranından düşük bir komisyon bedeli talep etmişse, hatır alacaklısı için efektif bir borçlanma imkânı da sağlanmış olacaktır.¹⁰

⁷ İNAN (n 3) s. 64. Ayrıca belirtilmesi gerekir ki, hatır bonusu ile gösterilen güçlü mali durum -aynı zamanda-bilançonun gerçekliği ilkesine de aykırılık teşkil edecektir. Ahmet TÜRK, ‘Anonim Ortaklıkta Gizli Yedek Akçeler’ (2002) 4 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 173, s. 183

⁸ İNAN (n 3) s. 5-7. LESCOT and ROBLOT (n 5) s. 458. STRANZL (n 5) s. 130

⁹ İNAN (n 3) s. 8

¹⁰ İNAN (n 3) s. 10

2. Hatır Senetlerinin Hukuki Niteliği

Kıymetli evrakta mücerretlik ilkesi gereği, doğacak olan alacak hakları, hakkın doğumuna neden olan temel borç ilişkisinden aridir. Diğer bir ifade ile, senet ile hakkın bütünleşmesi sonucunda, senette mündemiç olan alacağın dayandığı borcu doğuran bir ilişki hiç var olmamış da olabilir.¹¹ Hatır senetlerinin kıymetli evrak olarak nitelendirilmesi de bu hususa dayandırılır. Ancak Domaniç, kıymetli evrakın yalnızca kendinden önce ortaya çıkmış olan bir alacağın senede bağlanması suretiyle ortaya çıkabileceğinden bahisle kıymetli evrakın kurucu nitelikte olmadığını ileri sürmektedir. Bu nedenle hatır senetlerinde borçlu borcunu zaten kabul ettiğinden hatır senetlerinin kurucu değil açıklayıcı yönünün daha baskın olduğunu ileri sürmektedir.¹²

Adından anlaşılacağı üzere, hatır senetlerinin tanziminde amaç senet taraflarından birinin hatıra binaen karşı tarafa borçlu gibi görünerek onun kredibilitesini (bankalar nezdinde veya ticari hayattaki güvenilirliğini) artırmaktır. Bu bağlamda hatır senedini elinde bulunduran kişi, eğer bu senet ile kredili bir işlem yapacaksa senet, tedavül gayeli hatır senedine dönüşecektir. Ancak senet yalnızca mali durumun iyi olduğunu belirtmek için kullanılmakta ise, burada senedin tedavül gayesi olmadığı açıktır.¹³ Tedavül gayeli olmayan hatır senetlerinin de mücerretliği nedeniyle muvazaalı evrak olarak nitelendirilmemesi oldukça tartışmalıdır.¹⁴ Ancak İnan'ın da belirttiği üzere "tedavül gayeli hatır senetleri muvazaalı değil fakat inançlı bir muamele" olarak nitelendirilmelidir.¹⁵

Hatır senetleri çeşitli amaçlarla düzenlenebilmektedir. Bunlardan ilki, taraflar arasındaki inançlı (güvene dayalı) işlemin bir sonucu olarak senedin tedavül etmesi için düzenlenmesidir. Bu bağlamda, senedin keşidecisi (inanan), senedi lehine düzenlemiş olduğu kişiye bir teminat sağlamak amacıyla belirli bir miktar mevduat sağlarken, bu işlemin amacı gerçekleştiğinde senedin inananına geri verilmesi beklenir. Hatır senetlerinde

¹¹ İNAN (n 3) s. 3

¹² Hayri DOMANIÇ, *Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması*, TTK Şerhi-IV (1.Baskı, Eskin Matbaası 1990) s. 12

¹³ İNAN (n 3) s. 4

¹⁴ "Ticari senetlerin mücerretliği prensibi tedavül gayesi olmayan hatır senetlerinin mücerretlik sebebiyle muteber olmasını gerektirmez. Çünkü muvazaa tarafların iradeleri ile beyanları arasındaki zıtlığa dayanan bir hükümsüzlük sebebidir. Taraflar arasındaki ilişki yönünden ise fark, muvazaalı olmayan hatır senetlerinde, hatır borçlusunun dava yolu ile senedi geri alma hakkının mevcut olmayışında toplanır." İNAN (n 3) s. 117-118

¹⁵ İNAN (n 3) s. 162-163

lehtar, keşideci ile iç ilişkisi bakımından senedi tedavüle çıkarmamayı tekeffül eder.¹⁶ Bu hususta inançlı ve muvazaalı işlemlerin birbiriyle karıştırılmaması gerekir. Hatır senetleri tedavül edilmesi amaçlanarak değil, yalnızca senedin lehtarının ticari kredibilitesini sağlama amacıyla düzenlendiğinde muvazaa amaçlı olduğu iddia edilebilir.¹⁷ Bunun sebebi lehtarın ilgili senedi ticari bir işleme konu etmemesi kaydıyla senedin düzenlenmiş olmasıdır. Bu durum da senedi muvazaalı hale getirir. Ancak senet tedavül amaçlı düzenlenmişse, ticari bir işleme konu olsa dahi taraflar görünürdeki işlemin geçerli olmadığı hususunda bir inanç anlaşması yapmış olurlar. Bu nedenle bu bağlamda bir inançlı işlem den söz edilebilir.¹⁸

Hatır senetleri, kendine özgü nitelikleri dolayısıyla diğer senet türlerinden ayrılır. Örneğin, kambiyo senetleri teminat amaçlı düzenlenebilse de hatır senetleri ile teminat senetleri arasında temel farklılıklar bulunmaktadır. Teminat, kambiyo senedi üzerine teminat kaydı konularak veya ayrı bir sözleşmede kambiyo senedinin teminat amaçlı verildiğinin belirtilmesi suretiyle verilebilir.¹⁹ Bu nedenle, kambiyo senedinin teminat senedi olarak verildiğine ilişkin iddiaların muhakkak yazılı delillerle ispatlanabilir olması gereklidir.²⁰ Ancak senet üzerinde başkaca bir sözleşmeye atıf yapmak suretiyle belirtilmesi halinde, ilgili senet belirlilik unsurundan yoksun olacak şekilde şarta bağlanmış olduğundan düzenlenen bono/poliçe kambiyo senedinin mücerret borç ikrarı anlamına gelmediği Yargıtay kararlarıyla sabittir.²¹ Ayrıca belirtmek gerekir ki, hatır senedi

¹⁶ Lerzan YILMAZ, *Kambiyo Senetlerinde Def'iler* (2.baskı, Aristo Yayınevi 2017) s. 476. Burak ADIGÜZEL, 'Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Bile Bile Borçlu Zararına Hareket' (2018) 4 Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 129, s. 138

¹⁷ Süleyman YILMAZ and Hamdi PINAR, 'İnançlı İşlemlerin Muvazaalı İşlemlerle Karşılaştırılması Üzerine Bir Değerlendirme' (2020) 68 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 959, s. 959-998. ADIGÜZEL (n 18) s. 138

¹⁸ İNAN (n 3) s. 116. TÜRK (n 9) s. 373

¹⁹ Merve SARIKAYA, *Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı* (1.baskı, Vedat Kitapçılık 2018) s. 15 vd. Ayşe ODMAN BOZTOSUN, 'Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı' [2007] Legal Hukuk Dergisi 1487, s. 149. Yargıtay kararlarında senet metninde yer alan salt "bedeli teminattır" veya "teminat içindir" ibarelerinin senedin kambiyo senedi vasfını etkilemeyeceği benimsenmektedir. Kararlar; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2001/12-233, K. 2001/257, 14.03.2001; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2001/12-496, K. 2001/534, 20.06.2001; Yargıtay 12. HD, E. 14797, K. 28548, 02.12.2010

²⁰ Yargıtay 11. HD, E. 2020/4815, K. 2021/438, 26.1.2021; Yargıtay 11. HD, E. 2020/2506, K. 2020/4007, 12.10.2020; Yargıtay 11. HD, E. 2020/3250, K. 2020/4254, 20.10.2020; Yargıtay 19. HD, E. 2019/2602, K. 2019/4278, 11.9.2019; Yargıtay 11. HD, E. 2020/2554, K. 2020/4326, 21.10.2020

²¹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2017/12-330, K. 2017/1088, 7.6.2017

karşılıksız senetten de farklıdır. Hatır senetlerinde keşideci ile alacaklı arasında gerçekte bir borç ilişkisi bulunmamaktadır. Görünürde alacaklı olan kişi, keşidecinin ticari saygınlığından yararlanmak suretiyle kredibilitesini artırmayı amaçlar.²² Bu sayede senet alacaklısının maddi durumu daha iyi görünür ve gerektiğinde senet bankaya iskonto ettirilerek senet karşılığı avans kredisi kullanabilme imkânı ortaya çıkar. Ancak hatır senedinde, keşideci ve alacaklı arasında bir borç ilişkisi mevcuttur ancak borcun konusu olan para ya da eşyanın teslim edilmemesi sebebiyle senet bedelsiz hale gelmiştir.²³ Netice itibariyle, hatır senetleri gerçek bir borç-alacak ilişkisi olmaksızın tanzim edilen senetlerdir.²⁴

II. HATIR DEF'İ

Hatır def'i, yasal bir tanımı mevcut olmamasına rağmen, uygulamada en sık karşılaşılan şahsi def'ilerden biridir. Hatır senedi, keşidecisinin borcu olmadığı halde lehtar ile arasındaki hatır ilişkisine dayanılarak düzenlenen bedelsiz senetlerdendir. Bunun haricinde ciro ve aval de hatır amaçlı yapılabilir. Ülkemiz tatbikatında tarafların hatır senetlerini birbirlerine karşılıklı olarak vermeleri suretiyle bankaları ve diğer kredi sağlayan kuruluşları aldatmak amacıyla mali güçlerini olağan durumlarının ötesinde gösterebilmektedirler.²⁵ Literatürde kartopu bonusu veya çapraz bono olarak adlandırılan karşılıklı hatır bonoları temellerinde yer alan ahlaka aykırı durum sebebiyle Alman ve İsviçre hukuklarında geçersiz sayılmaktadır.²⁶ Çamoğlu'na göre bu amaçla tarafların birbirlerine sağladıkları hatır senetleri Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 27 uyarınca kamu düzenine aykırılık teşkil ettiklerinden kesin hükümsüz olarak nitelendirilmelidir.²⁷ Fransız hukukunda da benzer şekilde hatır senetlerine ilişkin ileri sürülen çeşitli görüşler

²² Ahmet TÜRK, 'Kambiyo Senedi Borçlusu Tarafından Açılan Bedelsizliğe ve Hükümsüzlüğe Dayalı Menfi Tespit Davalarının Gösterdiği Özellikler' (2005) 7 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 307, s. 373.

²³ Mehmet ALTIN and Tahir ÖĞÜTÇÜ, *Ticari Senetler (Police, Bono, Çek) ve Özel Takip Yolları* (Ulucan Matbaası 1980) s. 205

²⁴ İNAN (n 3) s. 3

²⁵ Alman hukuk sisteminde de benzer şekilde hatır senetleri taraflar arasında bir borç ilişkisi içermemesine rağmen kredi ve finansman amacıyla düzenlenebilmektedir.

²⁶ Ersin ÇAMOĞLU, 'Kambiyo Senetlerinde Borçlunun Defileri (Savunmaları)' (2019) 35 Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 5, s. 22-23. Nurkut İNAN, 'Kıymetli Evrak Hukukuna Ait Bazı Yargıtay Kararları (Bonolarda Hatır İddiasının Dermeyanı)' (1968) 4 Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 704, s. 705

²⁷ ÇAMOĞLU (n 28) s. 22-23

neticesinde hatır senetlerinin hem kamu düzenine hem de genel ahlaka aykırılık teşkil etmesi nedeniyle hükümsüz olduğu yönünde bir ortak kanı hasıl olmuştur.²⁸ Ancak çalışmanın konusunu teşkil eden tedavül gayesiyle verilen senetler için bu yaklaşımın geçerli olduğu söylenemeyecektir. Çünkü bu halde hatır borçlusu senedin üçüncü kişilere ciro edilmesine rıza göstermektedir ve bu sebeple iyi niyetli üçüncü kişilere karşı hatır def'ini ileri süremeyecektir.²⁹ Başka bir ifadeyle tedavül amacı gütmeyen hatır senetlerinde ortaya çıkan muvazaa hali nispi bir def'i olup, iyi niyetli hamile karşı ileri sürülemezdir.

İcra İflas Kanunu m. 60 uyarınca ödeme emrini tebliğ alan borçlunun itirazını icra dairesine bildirmesi için yedi gün süresi mevcuttur. Bu nedenle, ileri sürülüş şekli bakımından imzaya itiraz dışında yapacağı tüm itirazlar borca itiraz olarak değerlendirilir. Kambiyo senedinin bir hatır senedi olduğunun ileri sürülmesi borca itirazdır.³⁰ Bununla birlikte hatır def'i, hatır alacaklısının hatır borçlusundan ödeme talebinde bulunması halinde ileri sürebileceği ödemeden kaçınma itirazıdır. Hatır def'i, kaynağını taraflar arasındaki hatır sözleşmesinden alır. Bu sözleşmenin ispatı ise genel hükümlere göre mümkündür, yani yazılı senette belirtilenin aksine ileri sürülecek hatır def'inin de yazılı kaynaklara dayandırılması gerekmektedir.³¹ Bu bağlamda İİK m. 169/a uyarınca yapılacak borca itiraz için hakim, borcun olmadığını veya itfa veya ihmal edildiğinin resmi veya imzası ikrar edilmiş bir belge ile ispatı halinde itirazı kabul edecektir. Zaten hatır defini diğer şahsi defilerden ayıran husus, şeklen geçerli olan hatır bonosunun, poliçesinin ya da çekinin hatır senedi olduğunu belirten yazılı bir hatır anlaşmasının varlığı ile kanıtlanması gerekliliğidir.³² Özellikle tedavül amacından yoksun olarak keşide edilen hatır senetlerinde,

²⁸ İNAN (n 3) s. 163. LESCOT and ROBLOT (n 5) s. 490-491. Jean DENİS, 'Les Effets de Complaisance (Etude de Jurisprudence)' *Les Presses Modernes* (1937) s. 121

²⁹ TÜRK (n 24) s. 341

³⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2017/748, K. 282, 10.3.2020.

³¹ "... dava çeklerle ilgili menfi tespit davası olduğundan, bu çeklerin hatır çeki olduğunun ispatının davacıya ait olduğu, bu konuda yazılı delillerini sunmak zorunda olduğu.." Bkz. Yargıtay 19. HD, E. 2015/3529/2015, K. 2015/16902, 15.12.2015. Aynı zamanda bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2022/6680, K. 2023/4189, 06.07.2023; Yargıtay 9. HD, E. 2022/8693, K. 2022/11102, 04.10.2022; Yargıtay 11. HD, E. 2020/7803, K. 2022/4559, 07.06.2022.

³² Mehmet HELVACI, 'Kambiyo Senetlerinde Defiler' (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 1985) s. 71. Örneğin çek bir ödeme aracıdır ve aksi sözleşmeyle sabit olmadıkça bir borcun tasfiyesine yönelik olarak verildiği kabul edilmelidir. Yargıtay 19. HD, E. 6728, K. 6749, 17.10.2002; Yargıtay 19. HD, E. 1511, K. 5786, 4.6.2007. Yargıtay 19. HD 2017 yılında vermiş olduğu bir kararda "taraflar

hatır anlaşmasının varlığı ve tedavül amacının yokluğu ispat edilebildiği takdirde keşidecinin lehtara karşı şahsi bir def'i ileri sürebilecektir. Ancak elbette ki, senedin muvazaa nedeniyle hükümsüzlüğüne ilişkin def'i iyiniyetli senet hamillerine karşı öne sürülemeyecektir. Hatır def'isinin dayandırılabilceği bir yazılı delil mevcut değilse, taraf yeminine başvurmak da mümkündür. Bununla birlikte hatır ilişkisi ekseriyetle tacirler arasında vuku bulduğu için hatır anlaşmasının ticari defterlerle ispatlanabilmesi de mümkündür. Özellikle, yevmiye defterinde yapılacak açıklamalarda senedin hatır için verilmiş/alınmış olduğu belirtilebilmektedir.³³ Uygulamada borçlu tarafından ilgili defilerin İcra ve İflas Kanunu m.169 uyarınca borca itiraz aşamasında³⁴ veya m. 72 ile güvence altına alınmış olan icra takibinden önce veya takip sırasında borçlu bulunmadığını ispat için menfi tespit davası açılması³⁵ marifetiyle ileri sürülebilmesi mümkündür.

Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 659/2'ye göre, *“borçlu ile önceki hamillerden biri arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan defilerin ileri sürülmesi, ancak senedi iktisap ederken hamilin bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olması halinde geçerlidir.”* Esasen, kambiyo senetlerinde keşideci ve lehtar arasındaki ilişkiden kaynaklanan şahsi defiler senedi devralan hamile karşı kullanılamaz (TTK m. 687/1). Ancak, senedin bile bile borçlunun zararına olarak devralınması halinde şahsi defiler senedi

arasındaki çek teslim protokolünde, dava konusu çekin hatır çeki olarak verildiği açıkça belirtilmiş olup, söz konusu çekin taraflar arasındaki ticari ilişkinin teminatı olarak verildiği, bu durumda ticari ilişki nedeniyle davacının davalıya herhangi bir borcu bulunup bulunmadığı, çekin teminat fonksiyonunun devam edip etmediği, yine dava konusu çekin iptal edilip edilmediği, kimin elinde olduğu hususlarının araştırılarak sonucuna göre bir karar verilmesinin” gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Davacı, dava konusu çeklerin hatır çeki olduğunu, bu hususun taraflar arasında düzenlenen tutanakla da belirlendiğini ileri sürerek bu çeklerden dolayı borçlu bulunmadığının tespitine karar verilmesini istemiştir. Yargıtay, nihayetinde, dava sonucunda ilk derece mahkemesinin verdiği hükmün “davacı yararına bozulmasına” karar verilmiştir. Yargıtay 19. HD, E. 12481, K. 17317, 20.11.2012; Yargıtay 19. HD, E. 2007/6792, K. 621, 31.1.2008; Yargıtay 19. HD, E. 2016/11916, K. 3506, 8.5.2017

³³ İNAN (n 3) s. 164-165

³⁴ Talih UYAR, ‘Kambiyo Senetlerine İlişkin Haciz Yolu İle Takiplerde Borca İtiraz Nedenleri’ (2014) 88 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 172, s. 172-232. Yargıtay 12. HD, E. 9201/10765, 24.9.1992; Yargıtay 12. HD, E. 10881/5881, 20.4.1989

³⁵ Senedin icra takibinden önce hatır senedi olduğu iddiasının ileri sürülmesinde borçlunun hukuki yararı bulunmaktadır. Yargıtay 19. HD, E. 2015/9845, K. 2016/3216, 26.2.2016. Ali Fuat ÇİÇEKLİ, ‘Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte Menfi Tespit Davasının Nitelikleri’ (2021) 11 Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 839, s. 866

devralan hamile karşı da ileri sürülebilmektedir.³⁶ Benzer kurallar çek, kambiyo senetlerine benzeyen senetler ve diğer emre yazılı senetler için de söz konusudur (TTK m. 818/1(e); 825/2). Hangi unsurların varlığı halinde senedi devralanın bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olacağına ilişkin kesin bir ölçüt belirlemek mümkün olmayıp somut olayın niteliğine göre durum değerlendirmesi yapılmalıdır.³⁷ Ancak her halükârda borçluya zarar verme niyetinin mevcut olması, yani senedin devralınması esnasında borçluyu bilerek ve isteyerek mağdur etme gayesi mevcut olmalıdır.³⁸ Bunun sebebi kıymetli evrakın doğumuna sebep olan hukuki ilişkiye ilişkin istemler senedi devralan hamillere karşı ileri sürülemezdir. Ancak hukuki görüşe itimat ilkesinin istisnasını hamilin senedi iktisap ederken kasten borçlunun zararına hareket etmesi hali oluşturmaktadır. Yargıtay, hamilin senedi devralırken kötü niyetli olmasını başlı başına borçlunun bile bile zararına hareket edildiğini tespit açısından yeterli görmektedir.³⁹ Son tahlilde, kambiyo senetlerinin devralınması anında devralanın iyi niyetli olması yeterlidir; devredenin yetkili olup olmadığı gibi hususlar önem atfetmemektedir. Ancak bile bile borçlunun zararına hareket edilmesi halinde, kanuna uygun olmayan bir iktisap söz konusu ise devralan iyi niyetli olduğunu ileri süremeyecektir. Bunun doğal sonucu olarak da devralan alacaklı sıfatını haiz

³⁶ ADIGÜZEL (n 18) s. 129. Mahmut BİLGİN, *Uygulamada Kambiyo Senetleri (Poliçe, Bono, Çek) ve 5941 Sayılı Yeni Çek Kanununun Değerlendirilmesi* (1.baskı, Adalet Yayınevi 2010) s. 304. Sami KARAHAN and others, *Kıymetli Evrak Hukuku* (3.baskı, Mimoza Yayınları 2015) s. 109. Mehmet ÖZDAMAR and others, *Kıymetli Evrak Hukuku* (3.baskı, Adalet Yayınevi 2022) s. 68. Abuzer KENDİGELEN and İsmail KIRCA, *Kıymetli Evrak Hukuku* (7.baskı, On İki Levha Yayıncılık 2023) s. 118 vd.

³⁷ Alman hukukunda bile bile borçlunun zararına hareket etmek hile teorisi (kollusionstheorie) ve bilme teorisi (kenntnistheorie) üzerinden tartışılmaktadır. Hile teorisi, borçlunun defilerini ileri sürmesini engellemek amacıyla ciro işlemi ifa etmektir. Bilme teorisi de benzer şekilde borçlunun ileri sürebileceği defileri bilerek, borçlunun zararına hareket etme iradesinin tezahürüdür. Bu bağlamda, kambiyo senedine ilişkin şahsi definin bilinmesi ve senedin vadesi gelene kadar bu durumun bilinmeye devam ediyor olması şartları birlikte aranır. Ayrıntılı bir tartışma için bkz. ADIGÜZEL (n 18) s. 131-132. YILMAZ (n 18) s. 494-495

³⁸ Hasan PULAŞLI, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları* (9.baskı, Adalet Yayınevi 2021) s. 62. Şirin Mehmet ERDOĞAN, 'Kambiyo Senetlerinde İyiniyetli Hamilin Korunması' (1999) 11 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 364, s. 380. ADIGÜZEL (n 18) s. 132. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 1963/78, K. 1963/41, 25.12.1963; Yargıtay 11. HD, E. 1982/5728, K. 1982/5726, 29.02.1982; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2013/12-1948, K. 2015/1247, 22.4.2015; Yargıtay 19. HD, E. 2016/2545, K. 2015/1062, 25.3.2015; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2013/19-2238, K. 2015/1062, 25.3.2015

³⁹ ADIGÜZEL (n 18) s. 133

olamayacaktır.⁴⁰ Başka bir ifade ile, hatır senetleri iyi niyetli üçüncü kişiler açısından mücerrettir; yani kendilerine karşı hatır def'ileri sürülemez.⁴¹

Örneklendirmek gerekirse faktoring şirketlerine devredilen kambiyo senetlerinin bir kısmı hatır senedi olabilir.⁴² Hatır amacıyla verilen bu senetler, ödenmesi için ibraz edildiğinde şahsi bir def'i olarak kambiyo senedinin bedelsizliği öne sürülmektedir.⁴³ Faktoring şirketleri kambiyo senetlerini iktisap ettikleri anda senedin bir hatır senedi olduğundan habersizlerse (senet iktisap edilirken bilerek borçlu zararına hareket edilmemişse) düzenleyen veya önceki hamillerden biriyle kendi arasındaki ilişkilere dayanan def'iler kendilerine karşı ileri sürülemeyecektir.⁴⁴ Hamilin bile bile borçlu zararına hareket ettiği durumlara verilebilecek en yaygın örneklerden birisi faktoring şirketlerine devredilmeye çalışan hatır senetleridir. Bu bağlamda bir şahsi def'i olarak senedin ihdasına sebep olan temel alacağın yokluğuna ilişkin bedelsizlik def'i sunulmaktadır. Senedin bedelsiz olması, senet konusu alacağın hiç ortaya çıkmamış olması, senedin geçersizliği ya da alacağın sona erme sebeplerinin gerçekleşmesi halinde ortaya çıkmaktadır.⁴⁵ Bedelsizlik

⁴⁰ Kemal OĞUZMAN and Nami BARLAS, *Medeni Hukuk, Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar* (27.baskı, On İki Levha Yayıncılık 2021) s. 249-252

⁴¹ Alman öğretisinde bu uygulamanın kaynağını kambiyo senetlerinin mücerretliğinden değil, kamu itimatına mazhar senetlerden olmasından aldığı düşüncesi hakimdir. İNAN (n 3) s. 162

⁴² Faktoring işleminin tarafları alacaklı, alacağı devralan ve borçludur. Alacağı devralması karşılığında finansman sağlayan faktoring şirketi aslında vadesi gelmemiş alacağı iskontolu olarak alacaklıdan satın almaktadır. 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Sözleşmeleri Kanunu m. 9/3 uyarınca kambiyo senedinin ciro ile devredilmesi durumunda şahsi def'ilerin faktoring şirketine karşı ileri sürülemeyeceği düzenlenmiş olsa da maddenin devamında “meğerki, faktoring şirketi kambiyo senedini iktisap ederken bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olsun” ibaresi yer almaktadır. Zaten aslında hatır senetlerini faktoring şirketinin devralmasında da kanunen sakatlık bulunmaktadır. Anılan maddenin ikinci fıkrasında açıkça faktoring şirketinin kambiyo senetlerine dayalı olsa bile, bir mal veya hizmet satışından doğmuş fatura ile tevsik edilemeyen alacakları devir alamayacağı veya tahsilini üstlenemeyeceği açıkça düzenlenmiştir. Necat AZARKAN, ‘Faktoring İşlemi Çerçevesinde Çeki Giro İle Temlik Alan Üçüncü Kişiyeye Karşı Şahsi Def'ilerin İleri Sürülmesi’ (2017) 22 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 89, s. 36 vd. Remzi DEMİR, ‘Faktoring Sözleşmesi’ (2013) 8 Yaşar Üniversitesi E-Dergisi 877, s. 881. Yargıtay vermiş olduğu bir kararında somut olayda davalı şirketin faktoring şirketine devrettiği çeki davacı ile karşılıklı olarak finans açıklarını kapatmak için kırdırmak ve teminat amaçlı kullanmak üzere verdiğini kabul ettiğini, bu nedenle bahse konu çekin ve faktoring şirketine verilen faturanın gerçek bir mal alışverişine dayalı olmadığından hareketle 6361 sayılı yasanın m. 9/3 hükmü uyarınca faktoring şirketinin bile bile borçlu zararına hareket ettiğini kabul etmiştir. Karar için bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2022/3183, K. 2023/2946, 15.05.2023

⁴³ ADIGÜZEL (n 18) s. 134

⁴⁴ 6361 Sayılı Finansal Kiralama Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu Madde 9/3; Yargıtay 11. HD, E. 2020/3927, K. 2021/3336, 6.4.2021

⁴⁵ İNAN (n 3) s. 16. ADIGÜZEL (n 18) s. 134. Ayrıca bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2020/4643, K. 2020/5620, 2.12.2020

dolayısıyla açılan menfi tespit davalarının büyük bir çoğunluğu da ilgili senedin hatır senedi olduğu iddiasına dayandırılmaktadır.⁴⁶

III. HATIR SENETLERİNİN BEDELSİZLİĞİ HUSUSU

Hatır senedi, kambiyo senetlerinin herhangi bir maddi karşılık olmadan (hatır karşılığında) düzenlendiği, lehine kambiyo senedi keşide edilen kimsenin mali durumunu daha iyi göstermek için düzenlenmektedir.⁴⁷ Bir kredi temin aracı olarak kullanılan hatır senetleri, asıl borç münasebetinin var olmadığı bedelsiz ticari senetler olarak tanımlanmaktadır.

Kambiyo senetlerinde mündemiç olan hak, kıymetli evrakın mücerretliği ilkesinin bir sonucu olarak temel borç ilişkisinden bağımsız bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Diğer bir deyişle, kıymetli evrakın mücerretliğinin bir sonucu olarak kambiyo senedi düzenlenip lehtara verildiğinde temel borç ilişkisinden arı ikinci bir borç ilişkisi de doğmuş olur.⁴⁸ Kambiyo taahhütleri ekseriyetle sinallagmatik bir ilişkiye dayanır; fakat taahhüt altında borçlandırıcı bir işlem bulunmadığı hallerde ilgili senet hatır senedi olarak değerlendirilir.

Senette bedelsizlik ise kambiyo senedinin kurulmasına sebep olan temel bir alacağın bulunmamasıdır. Borçlu, senedin hatır için bedelsiz olarak verilmesi dolayısıyla temel borç ilişkisindeki sakatlıktan ötürü herhangi bir sorumluluğu doğmayacağına yönelik menfi tespit davası açabilir.⁴⁹ Bu dava ile maddi hukuk kapsamında borcun mevcudiyeti tespit edilerek, ispatlanabilmesi halinde borçlunun genel hükümler bağlamında herhangi bir

⁴⁶ TÜRK (n 9) s. 172

⁴⁷ İNAN (n 3) s. 59. İNAN (n 3) s. 307-381. ADIGÜZEL (n 18) s. 137

⁴⁸ Burada kambiyo senedi ifa yerine değil ifa uğruna lehtara verildiğinden ötürü -tarafar yenileme iradelerini açıkça beyan etmedikçe- kambiyo senetleri sonucunda borç yenilenmiş olmaz.

⁴⁹ Menfi tespit davası, asılsız bir borç dolayısıyla hakkında icra takibi başlatılan borçlunun gerçek anlamda bir borcu olmadığını ispat etmek için açtığı davadır. İcra ve İflas Kanunu m. 72/1 uyarınca, “borçlu, icra takibinden önce veya takip sırasında borçlu bulunmadığını ispat için menfi tespit davası açabilir.” Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2017/969, K. 2021/866, 29.06.2021. Borçlu menfi tespit davasına konu senedin teminat, hatır senedi olduğunu veya alacaklı ya avans olarak verildiği iddiasıyla menfi tespit davası açabilir. Bu şekilde açılacak menfi tespit davasında, kanıt yükü borçluda olacaktır. Ayrıca bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2017/969, K. 2021/866, 29.06.2021

sorumluluğu olmadığı tespit edilmiş olur. Bedelsizlik iddiası TTK m. 687 uyarınca şahsi defilerdendir, bu nedenle hamilin senedi bile bile zararına devraldığı ispatlanmadıkça ancak senet lehtarına karşı ileri sürülebilir. Bedelsizlik iddiasının hukuki zemininde sebepsiz zenginleşme hükümleri yer almaktadır. Kambiyo senetleri düzenlendikten sonra mücerret hale geldiğinden, senedi oluşturan temel ilişkideki sakatlık halleri kambiyo senetlerini kendiliğinden hükümsüz hale getirmeyecek olduğundan borçlunun (keşidecinin) alacaklıya karşı ileri sürebileceği en temel itiraz sebepsiz zenginleşme defidir.⁵⁰

Hatır senedinin lehtarı herhangi bir borç ilişkisine mahsup olmayan ilgili hatır senedi için keşideciden bedel talep ettiğinde ortaya bir uyuşmazlık çıkacağı muhakkaktır. Senette bedelsizlik savı şahsi bir def'dir ve ancak senedin ilk lehtarına karşı ileri sürülebilir. Ancak senet ciro edildikten sonra hamilin bile bile borçlunun zararına hareket ettiği hallerde de hatır def'i, yani senedin bedelsizliği iddiası, ileri sürülebilecektir.⁵¹ Senedin bedelsizliğine ilişkin iddia borçlu tarafından ancak senetle ispat edilebilir.⁵² Bu hususta Yargıtay 11. Hukuk Dairesince verilen bir kararda aşağıdaki belirtilen şekilde bir hüküm kurulmuştur:

“Mahkemece, malen kaydını taşıyan 562.800 liralık bono hakkındaki menfi tespit/istirdat davası kabul edilmişse de, davacı her iki senet için, bu senetleri davalıya kredi alması için hatır senedi olarak ve miktar hanesi açık şekilde verdiğini iddia etmiştir. Senetlerde ihdas sebebi olarak malen ve diğerlerinde nakden ibareleri bulunduğuna göre, bu ihdas sebeplerinin dışında bir iddia ileri süren davacının öncelikle bu iddiasını ispat etmesi gerekir. Malen kaydını taşıyan senet yönünden davalının talil ettiği düşüncesiyle, ispat külfetinin bu senet yönünden davalıya yüklenmesi doğru değildir. Davacı iddiasını yazılı ispat etmediğinden, malen kaydını ihtiva eden 562.800 liralık senet yönünde yemin teklifi hakkının

⁵⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2021/(19)11-659, K. 82, 8.2.2022

⁵¹ Aynı şekilde, cirantalar da senedin bedelsizliği hususunda kendisinden sonra gelen ve temel ilişki içerisinde olduğu cirantalara karşı bedelsizlik iddiasını ileri sürebilir.

⁵² “Davaya konu bonoların bedelsiz kaldığının ispat yükü davacıya ait olup bu iddianın 6100 sayılı HMK m. 201 uyarınca beyanlarla değil mutlaka yazılı delillerle ispatı gerekmektedir.” Aynı zamanda bkz. Yargıtay 19. HD, E. 2012/15090, K. 3236, 20.2.2013; Yargıtay 19. HD, E. 2016/10166, K. 5511, 3.7.2017; Yargıtay 19. HD, E. 2016/9353, K. 2017/2526, 29.3.2017; Yargıtay 19. HD, E. 2018/3885, K. 2020/928, 10.6.2020; Yargıtay 11. HD, E. 2016/12136, K. 2017/3661, 13.6.2017; Yargıtay 11. HD, E. 2020/2919, K. 2020/5748, 8.12.2020

bulunduğu kendisine hatırlatılmak ve sonucuna göre bu senet yönünden bir karar verilmesi gerekirken bu hakkının kullandırılmaması doğru görülmemiş, kararın bu nedenle davalı yararına bozulması gerekmiştir.”⁵³

Hatır senetlerinin bedelsiz olması keşideci ve senet lehine düzenlenen kişi arasında yer alan hatır anlaşmasına dayanmaktadır.⁵⁴ Hatır anlaşması iki tarafa borç yükleyen rızai ve ivazsız bir akitir.⁵⁵ Senet lehine düzenlenen kişiler keşideciye ödeme talebinde bulunmamayı taahhüt etmekte iken (senet iskonto/ciro ettirilmemek üzere tanzim edilmişse);⁵⁶ keşidecinin (hatır borçlusu) senedi imza ve teslim borcu bulunmaktadır. Keşideci bu işlemi bir bedel karşılığı ya da karşılıksız olarak yapabileceğinden ‘bedel’ hatır anlaşmasının esaslı bir unsuru değildir.⁵⁷

Sonuç olarak, hatır senetleri taraflar arasındaki temelde bir alacak ilişkisinin olmaması sebebiyle bedelsiz fakat geçerli senetlerdir.⁵⁸ Bilhassa tedavül amaçlı hatır senetlerinde görünürde işlem geçersiz olsa da inançlı bir işlem yapıldığı kabulü dolayısıyla senedin bedelsiz olduğu söylenebilecektir.⁵⁹ Tedavül amaçlı olmayan hatır senetleri hususunda ise keşideci lehtara karşı senedin geçersizliği defini bir kişisel defa olarak ileri sürebileceğinden senedin bir bedel ihtiva edip etmemesi önem taşımamaktadır.⁶⁰

IV. HATIR SENETLERİNDE NAKDEN/MALEN KAYDININ ÖNEMİ

Esasen kambiyo senetleri, bilhassa ödeme vaadi niteliğini haiz ve bağımsız borç ikrarını içeren bonolar, keşideci ve lehtar arasındaki hususi ilişkiye dayanan borcun ifası için tanzim edilmektedirler. Kambiyo senetlerine dayanan alacaklar, temelde mücerret

⁵³ Yargıtay 11. HD, E. 949, K. 5109, 19.9.1988

⁵⁴ Anglo-Sakson öğretisinde hatır münasebeti kefalet sözleşmesi ekseninde değerlendirilirken, Alman öğretisinde hatır anlaşmaları iş görme akitleri ekseninde kategorize edilmekte olup vekalet hükümlerine tabi tutulmaktadır. Bu bağlamda, İnan da hatır anlaşmalarına vekalet hükümlerinin tatbikinin icap edeceği kanaatindedir. Bkz. İNAN (n 3) s. 78

⁵⁵ Hatır anlaşmalarının esasen tarafların karşılıklı rızalar ile oluşan “eksik” iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğu yönündeki görüş için bkz. HELVACI (n 34) s. 69

⁵⁶ Ünal TEKİNALP and Reha POROY, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları* (24.bası, Vedat Kitapçılık 2021)

⁵⁷ İNAN (n 3) s. 76-77

⁵⁸ Hatır senetlerinin bedelsiz olarak değerlendirildiği an ise hatır alacaklısının vadesi içinde bedeli hatır borçlusundan sağlayamadığı andır. Bkz. İNAN (n 3) s. 49-50. Ebru TÜZEMEN ATİK, *Açık Kambiyo Senetleri* (2.baskı, Seçkin Yayıncılık 2019) s. 136

⁵⁹ TÜRK (n 24) s. 333

⁶⁰ İNAN (n 3) s. 50

alacaklar olup, illi bir bağa dayanır.⁶¹ Senedin keşidecisi ve hamilleri, borcu doğuran temel ilişkiden ve bununla ilgili taraflar arasında sağlanan mutabakattan bütünüyle bağımsızdır.⁶² Ancak, bazen de taraflar arasında bir temel ilişki bulunmamasına rağmen keşideci kıymetli evrak tanzim ederek lehtara vermiş olabilir. Bu durumda, eğer ki lehtar ilgili senedi kırdırır veya ciro ederse, keşideci bedeli ödemek zorunda kalacaktır. Ödemiş olduğu bedeli lehtardan isteyebilmesi için ise senedin hatır senedi olduğuna ilişkin iddiasını yalnızca yazılı delille (ya da son çare olarak yemin yoluna başvurarak) ispatlayabilir.⁶³ Diğer bir ifadeyle, temel borç ilişkisinin yokluğuna dayanmak suretiyle hatır def'ini ileri sürebilmek yalnızca kambiyo senedinin keşidecisi ve onunla doğrudan doğruya ilişki içerisinde olan lehtar arasında mümkündür, senedin ciro ile üçüncü kişiye devri halinde temel borç ilişkisine dayalı savunmalar karşılık bulamayacaktır. Bunun sebebi (alacağın temlikindeki durumun aksine) ciro ile temel borç ilişkisinin aktarılmamasıdır.⁶⁴

Kambiyo senetlerinde bedel kaydı, keşideci ve lehtar arasındaki iç ilişki bakımından önem arz eder. Öyle ki, bedel kayıtları keşidecinin (borçlunun), senedin lehtarından (alacaklısından) karşı edayı aldığı ispatı yarayan ihtiyari kayıtlardandır. Bedel kaydı, bilhassa şahsi def'i nedeninin oluştuğuna karine teşkil ederek ispat hukuku açısından bağlayıcılık fonksiyonunu haizdir.⁶⁵ “Bedeli nakden / malen alınmıştır (ahzolunmuştur)” kaydı, senedin hatır senedi olmadığını, aksine düzenleyenin lehtardan para veya mal aldığını belirtir. Yani, ilişkinin temelindeki borç ilişkisini gösterir.⁶⁶ Ancak böyle bir kayıtla bonodaki temel borç ilişkisinin senede yansıtılması, düzenleyenin bu hususun aksini iddia edemeyeceği anlamına gelmemektedir.⁶⁷ 6102 sayılı TTK, kambiyo senetlerinin geçerli olabilmesi için bulunması gereken zorunlu ve ihtiyari unsurları belirtmiştir. Bedel kaydı

⁶¹ Kambiyo senedine ilişkin talepler kambiyo hukuku; temel talepler ise ilgili talebin ait olduğu hukuk kuralları ile çözüme kavuşturulur. Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2003/19-781, K. 2003/768, 17.12.2003; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2011/19-473, K. 2011/607, 12.10.2011; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2013/19-89, K. 2013/1645, 4.12.2013; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2013/19-1155, K. 2014/660, 14.05.2014

⁶² Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2003/19-781, K. 2003/768, 17.12.2003; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2011/19-473, K. 2011/607, 12.10.2011; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2013/19-89, K. 2013/1645, 4.12.2013; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2013/19-1155, K. 2014/660, 14.05.2014

⁶³ Nazif KAÇAK, *Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek* (1.baskı, Seçkin Yayıncılık 2006) s. 1157

⁶⁴ PULAŞLI (n 40) s. 158-159

⁶⁵ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2013/2402, K. 2015/1532, 10.6.2015

⁶⁶ ÜLGEN and others (n 7) s. 139

⁶⁷ PULAŞLI (n 40) s. 258

senetlerde bulunması gereken zorunlu unsurlardan birisi olmayıp, ilgili senedin teslimi gerçekleşmiş bir mal veya halihazırda verilmiş bir borç paraya karşılık olarak düzenlenmiş olduğunu gösterir. Keşideci, malen ya da nakden kaydını eklemek suretiyle senedi teslim ettiğinde, malı teslim aldığını ya da belirli bir borç para aldığını ikrar etmiş olur. Bononun lehtar, ‘bedel kaydı’ içeren senedin ‘kayıtsız şartsız borç ikrarı’ anlamına gelebileceği yönündeki mücerretlik (soyutluk) ilkesini ileri süremeyecektir. Bu bağlamda, senette yer alan bedelin nakden ya da malen ahz olunmuş olduğuna dair kayıt, aksi iddianın yalnızca senet, yemin, kesin hüküm veya karşı tarafın açık onayı doğrultusunda tanık ile kanıtlanabilecek bir karine yaratmaktadır.⁶⁸

Nakden / malen kaydı ispat soyutluğuna hanel getirmez. Öyle ki, düzenleyen her zaman senedin hatır senedi olduğunu ileri sürebilir ve kanıtlayabilir. Ancak bu iddia bir senede karşı yapıldığından ötürü, HMK m. 201/1 uyarınca, ‘senede karşı senetle ispat’ zorunluluğu doğacaktır.⁶⁹ Senetteki kaydın aksinin ispatının tanıkla yapılması ancak belirli şartlar altında mümkündür. HMK m. 201’e göre, “*senede bağlı her çeşit iddiaya karşı ileri sürülen ve senedin hüküm ve kuvvetini ortadan kaldıracak veya azaltacak nitelikte bulunan hukuki işlemler (2024 yılı için) 23.450 TL’den az bir miktara ait olsa bile tanıkla ispat olunamaz.*” Tüm bu hususlar dahilinde, malen/nakden ibaresi bulunan kıymetli evrakta borçlu malı ya da malın bedelini teslim aldığını ikrar etmiş olur. Alacaklı ilgili kayıt düşüldükten sonra malı teslim ettiğini ispatlama yükümlülüğünden kurtulur. Senet metninde yazılı kaydın aksini iddia eden taraf (keşideci) bu hususu ispatla yükümlü olacaktır.⁷⁰ Başka bir ifade ile “senedi talil eden, savını kanıtlamak yükümlülüğü” altına girecektir.⁷¹

⁶⁸ 1933 tarihli ve 30/6 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararı uyarınca, “*borç ikrarı içeren beyine aleyhine delil ileri sürülebilir, ancak ikrarda borcun sebebi açıklanmış ise, davalı bu sebebin gerçekleşmediğini kanıtlayabilir. Eğer borcun sebebi belirlenmemiş ise, davalı önce ikrarın belli bir sebebi bulunduğunu, sonra bu sebebin gerçekleşmediğini kanıtlamak hakkına sahiptir.*” Bkz. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı, 30/6 Sayılı, 12.04.1933

⁶⁹ Yargıtay 19. HD, 2002/459-2026, 1.3.2003; Yargıtay 19. HD, E. 2002/6178-3691, 7.4.2003; Yargıtay 19. HD, E. 2016/8917, K. 2018/696, 15.02.2018

⁷⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2003/19-781, K. 2003/768, 17.12.2003

⁷¹ Sözlük anlamı itibarıyla “sebepl gösterme” anlamına gelen talil, tarafların senette belirtilen düzenlenme sebebinin değiştirilmesi sonucunu doğuracak birtakım olayları ileri sürmesidir. Bir başka ifadeyle talil, senet

V. HATIR SENETLERİNİN TEDAVÜLÜ VE TAHSİLİ

Senette ciro zincirinin sonlanması ile birlikte senedin hamili tarafından bedelin ödenmesi için düzenleyene başvuru yapılır. Bu noktada, senedi hatır için verdiği lehtara durumu bildirmek suretiyle senet bedelinin ödenmesini talep eder. Lehtar, bedeli ödediği sürece herhangi bir sorun teşkil etmeyecek bu durum, lehtar tarafından ödeme yapılmaması halinde senet bedelinin düzenleyen tarafından ödenmesini gerektirmekte ve bu durum muvacehesinde birçok hukuki ihtilaf ortaya çıkmaktadır.

Tedavül gayesi olmadan düzenlenen hatır senetlerinde alacaklı, borçlu hatır senedini alacaklıya kullanması üzerine teslim etmek, alacaklı ise bu senedi üçüncü kişilere devretmemek üzere bir hatır anlaşması yaparlar. Hatır senetlerinde ileri sürülen hatır defileri şahsi defilerden olup yalnızca keşidecisine karşı ileri serdedebilir. Bu bağlamda keşidecinin senedi devralan kişiye karşı bir hatır def'ini ileri sürebilmesi için senedin tedavül amaçlı düzenlenmemiş olması gerekir. Tedavül amacıyla düzenlenen senetlerde ise esas olan senedin iskonto edilmesi olduğundan, senedin ibrazı ve ödenmesi talebi senedin düzenlenme amacına uygun düşer. Benzer şekilde, Yargıtay tarafından benimsenen görüşe göre de temel alacaktan yoksun bırakılan ve tedavüle çıkarılan hatır senedinin hamiline karşı hatır defi ileri sürülebilmesi hususunda senedin tedavül gayeli kabul edilmesi gerekmektedir.⁷²

Bu kapsamda, öğretideki bir görüşe göre, üçüncü kişi tarafından ilgili senedin hatır senedi olduğunun bilinmesi dahi bile bile borçlunun zararına yapılmış bir eylem

metninde açıklanan düzenleme nedenine aykırı beyanda bulunulmasıdır. Yargıtay kararlarıyla literatürde yer edinen talil kavramı ispat yükünün değişmesi sonucunu doğurur. Detaylı bilgi için bkz. Hayri BOZGEYİK and Süleyman Burak GÜNDOĞDU, 'Yargıtay Kararları Çerçevesinde Bononda Düzenleme Sebebinin Değiştirilmesine Yönelik Beyanların İspat Yüküne Etkisi' (2021) 7 Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 257, s. 261 vd. Mahmut COŞKUN, *Kıymetli Evrak Hukuku* (8.baskı, Seçkin Yayıncılık 2023) s. 566 vd. Gülşah YILMAZ, 'Yargıtay Kararları Işığında Bononun Ta'lili' (2021) 78 Ankara Barosu Dergisi 1, s. 12 vd. Yargıtay 11. HD, E. 1984/2517-2601, 4.5.1984; Yargıtay 19. HD, E. 2016/12079, K. 2017/5872, 14.09.2017. Çift taraflı talilin söz konusu olduğu bir durumda ispat külfetinin yer değiştirmeyeceği hakkındaki kararlar için bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2017/19-821, K. 2019/58, 05.02.2019; Yargıtay 19. HD, E. 2015/10754, K. 2016/3680, 02.03.2016

⁷² "Binaenaleyh böyle bir bononun ciro suretiyle üçüncü şahsa temlik ancak maksadı tanzimine uygun olan bir istimal şeklidir. Üçüncü şahsın bunu bilmesi hileli itilafa esas olamaz. Aksi halde ciro suretiyle tedavül eden bütün hatır bonolarında hileli itilaf def'inin dermeyanı mümkün olur ki böyle bir neticenin kabulüne ne mezkur bonoların maksadı tesisleri, ne teamül ve ne de kanun hükümleri müsait değildir." Bkz. Yargıtay Ticaret Dairesi, E. 525, K. 5897, 26.11.1951

sayılmamalıdır.⁷³ Ancak, katıldığımız diğer görüşe göre, hatır def'i senedin tedavül amaçlı düzenlenip düzenlenmediğinden bağımsız olarak, senedi devralan, senedin hatır senedi olduğunu biliyorsa kendisine karşı hatır def'i ileri sürülebilmelidir.⁷⁴ Bununla birlikte önemle üzerinde durulması gerekir ki, taraflar arasında senedin keşide edilmesine konu teşkil eden temel ilişkinin geçersizliği iddiasını yalnızca kendi aralarında ileri sürebilir; senet ilk cirosu sonrasında mücerretlik kazanacak ve bu andan itibaren şahsi defiler yalnızca borçlunun bile bile zararına hareket edilmesi halinde söz konusu olabilecektir. Diğer bir ifadeyle, hatır def'inin ileri sürülmesi (i) lehtarın senedi ciro etmeksizin vadesinde keşideciye ödeme talebi ile ibraz etmesi ya da (ii) senedin ciro edilmiş olması halinde senet hamilinin senedin devri anında bile bile borçlunun zararına hareket etmesi hallerinde mümkündür.⁷⁵

VI. HATIR SENETLERİNİN YARGI KARARLARI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın muhtelif başlıklarında yer verilen Hukuk Genel Kurulu ve Yargıtay dairelerinin kararları kronolojik olarak ele alındığında hatır def'i, taraflar arasındaki iç ilişkiye yönelik addedilmekte ve icra iflas hukuku bağlamında "borca itiraz" olarak değerlendirilmektedir. Hatır alacaklısının hatır borçlusundan ödeme talebinde bulunması halinde ileri sürebileceği hatır def'i, Yargıtay uygulamasında senede karşı ileri sürülen bir iddia olduğundan hareketle yazılı delille ispatlanması gereken bir olgu olarak kabul edilmektedir. Yüksek mahkeme uygulamasında taraflar arasında şahsi def'i olarak kabul edilen senedin hatır için düzenlenmesi olgusu, TTK m. 659/2 düzenlemesinden hareketle ancak borçluya zarar verme niyetinin mevcut olduğu, senedin devralınması esnasında borçlunun bilerek ve istenerek mağdur edilme amacının hedeflendiği bir durumda üçüncü kişi için anlam ifade edecektir.

Hatır senetlerine ilişkin yargı kararları irdelendiğinde Yargıtayın konuyu usuli bakımdan yeknesaklık kazanmış içtihatlarıyla çözüme kavuşturduğu görülmektedir. Yüksek

⁷³ İNAN (n 3) s. 58

⁷⁴ ADIGÜZEL (n 18) s. 138. YILMAZ (n 18) s. 476. TEKİNALP and POROY (n 58) s. 261-262

⁷⁵ ÇAMOĞLU (n 28) s. 22

mahkeme, kambiyo senetlerinin sıkı şekil koşullarını haiz olduğundan hareketle hatır def'ine yönelik taraf savunmalarını ispat hukukunun genel ilkeleri uyarınca değerlendirmektedir. Bu doğrultuda hatır senetlerine ilişkin verilen kararların önemli bir çoğunluğunda senede karşı ancak yazılı delille ispatın mümkün olduğu ilkesinden hareketle uyuşmazlıklar çözümlenmektedir. Gerçekten de kambiyo senetleri iktisadi fonksiyonu gereği piyasada tedavül eden senetlerdir. Sıkı şekil şartlarının hakim olduğu bu senetlerde bir kimsenin haklılığı tayin edilirken ispat hukukunun genel kaideleri geçerli olacaktır.

SONUÇ

Hatır senetleri uygulamada oldukça sık kullanılsa da teorik açıdan yeterince incelenmemiştir. Hatır senetlerine ilişkin yargıya taşınmayan uyuşmazlıkların tespitin zorluğu ve bu nedenle hatır senetlerinin nitelik ve niceliksel çalışmalara uygun olmaması, bu hususta yapılan çalışmaların sürekli teorik kalmasının başat nedenlerindedir.

Hatır senetleri, borçlu tarafından hatır için kabul edilmekte ve bir karşılık ilişkisi ihtiva etmemekte olsalar da tedavül kabiliyetine sahiptir. Bu sebeple, tedavül gayeli düzenlenip düzenlenmediklerinden ari olarak keşideci açısından oldukça riskli senetlerdir. Bunun sebebi senedin bir hatır senedi olduğu iddiasının iyiniyetli hamillere karşı ileri sürülememesidir. Hatta, hatır alacaklısı aleyhine açılacak menfi tespit davasında ispat külfetinin de davacı, yani senedin keşidecisi üzerinde olması ve ispatın yalnızca yazılı belge ile yapılabilmesi hatır borçlusunun durumunu oldukça zorlaştırmaktadır.

Hatır senetleri esasen bedelsiz senetler olduğundan, bu senetlerin lehtar tarafından bedel talep edilmesi halinde hukuki ihtilaflar gündeme gelmektedir. Senette bedelsizlik iddiası şahsı bir def'idir ve senedin ilk lehtarına karşı ileri sürülebilir; fakat senet ciro edildikten sonra hamilin bile bile borçlunun zararına hareket ettiği hallerde de senedin bedelsiz olduğu iddia edilebilir ve buna yönelik menfi tespit davası açılabilir. Bir başka ifade ile, hatır bonosunun hamili (lehtar), düzenleyenden bonoya dayanarak ödeme talebinde bulunduğu anda, düzenleyen bu talebe karşı hatır/bedelsizlik def'i ileri sürebilir ve ödemekten kaçınır. Ancak senet, zilyetliğin devri ile üçüncü kişilere ciro edilmişse, düzenleyen hatır def'ini ileri süremeyecektir. İstisna olarak, borçlunun zararına bilerek hareket edilmesi halinde hatır def'inin ileri sürülmesi

mümkündür (TTK m. 687/1; 778/1(a); 852/2; TBK m. 19/2). Yani senedin hamili, bilerek senet borçlusunun zararına hareket ettiğinde hukuk hatır borçlusunun mağduriyetine cevaz vermeyecektir.

Hatır senetleri lehtar tarafından ciro edildiğinde keşideci senedin hatır senedi olduğunu yazılı delille ispatlayamadığı sürece bedeli ödemek zorunda kalacaktır. Nitekim yargı kararları da bu istikrardadır. İhtiyari olarak kambiyo senetlerine iliştirilecek bedel (nakden/malen) kaydı ise keşideci ve lehtar arasındaki iç ilişkinin ispatı bakımından önemli olsa da senedin ciro edildiği üçüncü kişiye karşı herhangi bir etki doğurmayacaktır. Bedel kaydı, ilgili senedin hatır senedi olmadığını ve temelinde bir borç ilişkisi bulunduğunu gösterse de keşideci bu durumun aksini her zaman iddia ve ispat edebilir.

KAYNAKÇA

ADIGÜZEL B, 'Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Bile Bile Borçlu Zararına Hareket' (2018) 4 Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 129-148.

ALTIN M and ÖĞÜTÇÜ T, *Ticari Senetler (Poliçe, Bono, Çek) ve Özel Takip Yolları* (Ulucan Matbaası 1980).

ATİK ET, *Açık Kambiyo Senetleri* (2.baskı, Seçkin Yayıncılık 2019).

AZARKAN N, 'Factoring İşlemi Çerçevesinde Çeki Ciro İle Temlik Alan Üçüncü Kişiyeye Karşı Şahsi Def'ilerin İleri Sürülmesi' (2017) 22 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 89-107.

BİLGİN M, *Uygulamada Kambiyo Senetleri (Poliçe, Bono, Çek) ve 5941 Sayılı Yeni Çek Kanununun Değerlendirilmesi* (1.baskı, Adalet Yayınevi 2010).

BİLGİLİ F and Ertan DEMİRKAPI, *Kıymetli Evrak Hukuku* (4.baskı, Dora Yayınevi 2014).

BOZER A and GÖLE C, *Kıymetli Evrak Hukuku* (8.baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 2018).

BOZGEYİK H and GÜNDOĞDU SB, ‘Yargıtay Kararları Çerçevesinde Bononda Düzenleme Sebebinin Değiştirilmesine Yönelik Beyanların İspat Yüküne Etkisi’ (2021) 7 Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 257-269.

BOZTOSUN AO, ‘Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı’ [2007] Legal Hukuk Dergisi 1487-1499.

ÇAMOĞLU E, ‘Kambiyo Senetlerinde Borçlunun Defileri (Savunmaları)’ (2019) 35 Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 5-35.

ÇİÇEKLİ AF, ‘Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte Menfi Tespit Davasının Nitelikleri’ (2021) 11 Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 839-901.

COŞKUN M, *Kıymetli Evrak Hukuku* (8.baskı, Seçkin Yayıncılık 2023).

DEMİR R, ‘Faktoring Sözleşmesi’ (2013) 8 Yaşar Üniversitesi E-Dergisi 877-902.

DENİS J, ‘Les Effets de Complaisance (Etude de Jurisprudence)’ *Les Presses Modernes* (1937).

DOMANIÇ H, *Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması, TTK Şerhi-IV* (1.Baskı, Eskin Matbaası 1990).

ERDOĞAN ŞM, ‘Kambiyo Senetlerinde İyiniyetli Hamilin Korunması’ (1999) 11 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 364-394.

HELVACI M, ‘Kambiyo Senetlerinde Defiler’ (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 1985).

İNAN N, ‘Kıymetli Evrak Hukukuna Ait Bazı Yargıtay Kararları (Bonolarda Hatır İddiasının Dermeyanı)’ (1968) 4 Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 704-713.

İNAN N, *Hatır Senetleri ve Özellikle Hatır Bonoları* (1.baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 1969).

KAÇAK N, *Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek* (1.baskı, Seçkin Yayıncılık 2006).

KARAHAN S and others, *Kıymetli Evrak Hukuku* (3.baskı, Mimoza Yayınları 2015).

KAYAR İ, *Kıymetli Evrak Hukuku* (7.baskı, Seçkin Yayıncılık 2013).

KAYIHAN Ş, *Kıymetli Evrak Hukuku* (9.baskı, Seçkin Yayıncılık 2023).

KENDİGELEN A and KIRCA İ, *Kıymetli Evrak Hukuku* (7.baskı, On İki Levha Yayıncılık 2023).

LESCOT P and ROBLLOT R, 'Les Effets de Commerce: 1 Lettre de Change, Billets a Ordre et Au Porteur, Warrants' [1953] Rousseau et Cie.

OĞUZMAN K and BARLAS N, *Medeni Hukuk, Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar* (27.baskı, On İki Levha Yayıncılık 2021).

ÖZDAMAR M and others, *Kıymetli Evrak Hukuku* (3.baskı, Adalet Yayınevi 2022).

ÖZTAN F, *Kıymetli Evrak Hukuku* (23.bası, Yetkin Yayınları 2019).

PULAŞLI H, *Kıymetli Evrak Hukukununun Esasları* (9.baskı, Adalet Yayınevi 2021).

SARIKAYA M, *Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı* (1.baskı, Vedat Kitapçılık 2018).

STRANZL G, 'Wechsel-, Scheck- Und Sonstiges Wertpapiererecht'.

TEKİNALP Ü and POROY R, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları* (24.bası, Vedat Kitapçılık 2021).

TÜRK A, 'Anonim Ortaklıkta Gizli Yedek Akçeler' (2002) 4 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 173-233.

TÜRK A, 'Kambiyo Senedi Borçlusunu Tarafından Açılan Bedelsizliğe ve Hükümsüzlüğe Dayalı Menfi Tespit Davalarının Gösterdiği Özellikler' (2005) 7 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 307-382.

ÜLGEN H and others, *Kıymetli Evrak Hukuku* (Vedat Kitapçılık 2013).

UYAR T, 'Kambiyo Senetlerine İlişkin Haciz Yolu İle Takiplerde Borca İtiraz Nedenleri' (2014) 88 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 172-232.

YILMAZ G, 'Yargıtay Kararları Işığında Bononun Ta'lili' (2021) 78 Ankara Barosu Dergisi 1-36.

YILMAZ L, *Kambiyo Senetlerinde Def'iler* (2.baskı, Aristo Yayınevi 2017).

YILMAZ S and PINAR H, 'İnançlı İşlemlerin Muvazaalı İşlemlerle Karşılaştırılması Üzerine Bir Değerlendirme' (2020) 68 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 959-998.

Yargı Kararları

Yargıtay 9. HD, E. 2022/8693, K. 2022/11102, 04.10.2022.

Yargıtay 11. HD, E. 1982/5728, K. 1982/5726, 29.02.1982.

Yargıtay 11. HD, E. 1984/2517-2601, 4.5.1984.

Yargıtay 11. HD, E. 949, K. 5109, 19.9.1988.

Yargıtay 11. HD, E. 1988/4483, K. 1989/1412, 7.3.1989.

Yargıtay 11. HD, E. 2016/12136, K. 2017/3661, 13.6.2017.

Yargıtay 11. HD, E. 2020/2506, K. 2020/4007, 12.10.2020.

Yargıtay 11. HD, E. 2020/3250 K. 2020/4254, 20.10.2020.

Yargıtay 11. HD, E. 2020/2554, K. 2020/4326, 21.10.2020.

Yargıtay 11. HD, E. 2020/2919, K. 2020/5748, 8.12.2020.

Yargıtay 11. HD, E. 2020/4643, K. 2020/5620, 2.12.2020.

Yargıtay 11. HD, E. 2020/4815, K. 2021/438, 26.1.2021.

Yargıtay 11. HD, E. 2020/3927, K. 2021/3336, 6.4.2021.

Yargıtay 11. HD, E. 2020/7803, K. 2022/4559, 07.06.2022.

Yargıtay 11. HD, E. 2022/3183, K. 2023/2946, 15.05.2023.

Yargıtay 11. HD, E. 2022/6680, K. 2023/4189, 06.07.2023

Yargıtay 12. HD, E. 10881/5881, 20.4.1989.

Yargıtay 12. HD, E. 9201/10765, 24.9.1992.

Yargıtay 19. HD, E. 6728, K. 6749, 17.10.2002.

Yargıtay 19. HD, E. 2002/459-2026, 1.3.2003.

Yargıtay 19. HD, E. 2002/6178-3691, 7.4.2003.

Yargıtay 19. HD, E. 1511, K. 5786, 4.6.2007.

- Yargıtay 19. HD, E. 2007/6792, K. 621, 31.1.2008.
- Yargıtay 19. HD, E. 12481, K. 17317, 20.11.2012.
- Yargıtay 19. HD, E. 2012/15090, K. 3236, 20.2.2013.
- Yargıtay 19. HD E. 2015/3529/2015, K. 2015/16902, 15.12.2015.
- Yargıtay 19. HD, E. 2016/2545, K. 2015/1062, 25.3.2015.
- Yargıtay 19. HD, E. 2015/10754, K. 2016/3680, 02.03.2016.
- Yargıtay 19. HD, E. 2016/9353, K. 2017/2526, 29.3.2017.
- Yargıtay 19. HD, E. 2016/10166, K. 5511, 3.7.2017.
- Yargıtay 19. HD, E. 2016/11916, K. 3506, 8.5.2017.
- Yargıtay 19. HD, E. 2016/12079, K. 2017/5872, 14.09.2017.
- Yargıtay 19. HD, E. 2016/8917, K. 2018/696, 15.02.2018.
- Yargıtay 19. HD, E. 2019/2602, K. 2019/4278, 11.9.2019.
- Yargıtay 19. HD, E. 2018/3885, K. 2020/928, 10.6.2020.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 1963/78, K. 1963/41, 25.12.1963.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2003/19-781, K. 2003/768, 17.12.2003
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2011/19-473, K. 2011/607, 12.10.2011.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2013/19-89, K. 2013/1645, 4.12.2013.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2013/19-1155, K. 2014/660, 14.05.2014.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2013/12-1948, K. 2015/1247, 22.4.2015.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2013/2402, K. 2015/1532, 10.6.2015.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2013/19-2238, K. 2015/1062, 25.3.2015.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2017/12-330, K. 2017/1088, 7.6.2017.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2017/19-821, K. 2019/58, 05.02.2019
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2017/748, K. 282, 10.3.2020.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2017/969, K. 2021/866, 29.06.2021.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2021/(19)11-659, K. 82, 8.2.2022.
- Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı, 30/6 Sayılı, 12.04.1933.
- Yargıtay Ticaret Dairesi, E. 525, K. 5897, 26.11.1